

Zachráňme hrady.

Slovensko veľmi zaujímavú históriu. Najsilnejšiu stopu na jeho území zanechalo pravdepodobne Uhorsko. Počas dlhého obdobia existoval tento pomerne stabilný štátny útvar, ktorý sa dokázal brániť pred inými štátmi zo severu, západu, východu aj juhu. Na tomto území tu ľudia žili, bojovali, obchodovali a stavali. Čas však takmer všetko zmaže, ľudia pomreli, drevené budovy zhoreli, šaty zhnili. Človek znalý histórie však po tomto štáte dodnes nájde stopy v krajine. Smery ciest, názvy obcí, no hlavne zostali zvyšky niektorých kamenných stavieb.

Slovensko je aj na európske pomery výnimočné veľkým množstvom hradov. Sú to kamenné stavby, ktoré sa stavali na našom území od 13. do 17. storočia na neprístupných miestach. Mali hlavne vojenský účel. To znamená, že mali chrániť majiteľov týchto stavieb pred nepriateľmi za hradbami. Po vynáleze diel, ktoré si vedeli s múrmi týchto stavieb pomerne jednoducho poradiť, stratili svoj hlavný zmysel.

Dôvodom konca hradov v Uhorsku bol aj stav, keď na každom hrade boli vojenské posádky podriadené majiteľovi hradu. Tí sa však za posledných 100 rokov existencie hradov pomerne často búrili proti panovníkovi. Nekontrolovanú vojenskú silu chcel panovník čo najskôr zmenšiť. Hrady tak približne od roka 1700 prestali byť "v móde". Stali sa z nich opustené budovy so svojim vlastným životom. Najprv z nich majitelia odniesli všetko použiteľné. Neskôr sa v rozvalinách zdržiavali rôzni pocestní, či utečenci. Čo bolo poruke z dreva vtedy určite zhorelo. Rozvaliny sa stali miestami rôznych výletov panstva, cieľom prechádzok...

Prešlo viac ako 300 rokov od konca väčšiny uhorských hradov. Z honosných stavieb zostali zväčša len niektoré múry ohlodané do bizarných tvarov. Aj tie sa však postupne menia na kopy kamenia. V 20.-tom storočí sa tieto zrúcaniny začali znova prestavovať. Stavali sa z nich budovy s novým účelom. Vznikali opravené stavby, ktoré slúžia dodnes hlavne ako múzeá (Spišský hrad, Strečno, ...) Stavalo sa s

použitím strojov, materiálov i technológií svojej doby. Železobetónom a cementom sa nešetrilo, preinvestovali sa závratné sumy.

Od 90-tých rokov vzniklo vo verejnosti dopyt po opravách veľkého množstva zrúcanín. Tie sa reálne a nenávratne na viacerých miestach rozpadávali. Finančné prostriedky na plošné opravy veľkého množstva existujúcich ruin spôsobom "Spišský hrad" boli nereálne. Na zabudnutých zrúcaninách sa však objavili dobrovoľníci po vzore organizácií z Čiech. Najprv na západe Slovenska, neskôr sa príklad šírila na východ. V roku 2002 vznikla organizácia Zachráňme hrady. Združuje v súčasnosti už 24 subjektov starajúcich sa o zrúcaniny. Tieto organizácie sa púšťali aj s malými prostriedkami do náročných stavebných výkonov.

Aktivity na hradoch sú v súčasnosti podporované ministerstvom kultúry a práce, prispievajú aj rôzni súkromní donori. Vzniká tak aj v Európskom meradle ojedinelá organizácia. Dlhodou činnosťou sa odstraňujú havarijné stavy mnohých zrúcanín. Hrady sa pretvárajú. To obrovské množstvo rozpadajúcich sa zrúcanín by sa malo v horizonte niekoľkých rokov zmeniť na príťažlivé a bezpečné turistické atrakcie. Pri priazni okolností sa tak zo Slovenska môže okrem veľmoci v oblasti výroby áut stať aj veľmoc v oblasti hradnej turistiky.

S.Macinský, 21.4.2015